Saarinen Noora 29.11.2022

Viite
Napsauta tähän ja kirjoita viite.

EU:n liikenne- ja televiestintäneuvosto 5.-6.12.2022

EU:n liikenne- ja televiestintäneuvosto kokoontuu 5.-6.12.2022 Brysselissä. Suomea edustaa liikenneneuvostossa liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka. Televiestintäneuvostossa Suomea edustaa valtiosihteeri Pilvi Torsti.

Liikenneministerit kokoontuvat 5.12. puolen päivän kokoukseen, jossa on määrä hyväksyä neuvoston yleisnäkemys asetusehdotuksesta koskien unionin suuntaviivoja Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) kehittämiseksi. Suomi voi hyväksyä yleisnäkemyksen. Suomi kannattaa asetusehdotuksen tavoitteita ja pitää TEN-T-verkon kehittämistä sekä TEN-T-verkon tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä tärkeänä, mutta pitää tärkeänä, että asetus säilyttää jäsenvaltioille riittävästi kansallista liikkumavaraa asetuksen soveltamisessa.

Lisäksi liikenneneuvostossa hyväksytään päätelmät sisävesiliikenteen kehittämisestä (NAIADES III). Suomi voi hyväksyä päätelmät.

Televiestintäneuvoston on 6.12. määrä hyväksyä yleisnäkemykset tekoälyasetusehdotuksesta ja eurooppalaista digitaalista identiteettiä koskevasta asetusehdotuksesta (eIDAS). Suomi voi hyväksyä puheenjohtajan ehdotukset neuvoston yleisnäkemyksiksi. Tekoälyasetuksen osalta Suomi tukee komission esittämiä tavoitteita sääntelykehykselle, joiden mukaan varmistetaan, että unionin markkinoille saatetut ja unionin markkinoilla käytetyt tekoälyjärjestelmät ovat turvallisia ja kunnioittavat voimassa olevia perusoikeuksia ja unionin arvoja koskevaa lainsäädäntöä. Suomi on niin ikään suhtautunut myönteisesti ehdotetun lainsäädännöllisen kehikon luomiseen eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakkosovelluksille ja pitänyt tärkeänä, että jokaisella EU-kansalaisella, EU:n alueella asuvalla henkilöllä ja EU:n alueella toimivalla oikeushenkilöllä on tosiasiassa mahdollista käyttää turvallisesti sähköisiä palveluita riippumatta siitä ovatko ne yksityisen vai julkisen sektorin tarjoamia, sekä hallita heitä koskevia tietojaan.

Ministerit käyvät myös periaatekeskustelun digitaalisista taidoista, minkä lisäksi televiestintäneuvosto saa edistymisraportit koskien datasäädöstä ja kyberkestävyyssäädöstä. Suomi ottaa edistymisraportit tiedoksi.

Televiestintäneuvoston lounasaiheena on digitalisaation kansainvälinen ulottuvuus.

Asialista:

Unionin suuntaviivoja Euroopan laajuisen liikenneverkon kehittämiseksi koskevan asetuksen tarkistaminen
Yleisnäkemys s.3

Päätelmät sisävesiliikenteen käynnissä olevasta kehittämisestä (NAIADES III)
Hyväksyntä s.8

Asetus tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä (tekoälysäädös) ja tiettyjen unionin säädösten muuttamisesta
Yleisnäkemys s. 12

Asetus asetuksen (EU) N:o 910/2014 muuttamisesta eurooppalaisen digitaalisen identi-teetin kehyksen vahvistamisen osalta
Yleisnäkemys s. 17

Asetus datan oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskevista yhdenmukaisista säännöistä (datasäädös)
Edistymisraportti s. 21

Asetus digitaalisia elementtejä sisältävien tuotteiden horisontaalisista kyberturvavaatimuksista ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta
Edistymisraportti s. 26

Digitaaliset taidot digitaaliselle vuosikymmenelle
Periaatekeskustelu s. 31

Liikenne- ja viestintäministeriö Muistio EU/315/2022-LVM-20

Kuukasjärvi Kaisa 28.11.2022

TEN-T-asetus; yleisnäkemys

Kokous
Liikenne- ja televiestintäneuvosto 5.- 6.12.2022

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 14.12.2021 ehdotuksen uudeksi asetukseksi unionin suuntaviivoista Euroopan laajuisen liikenneverkon (Trans-European Transport Network, jäljempänä TEN-T-verkko) kehittämiseksi. Venäjän hyökkäyssodasta johtuen komissio antoi muutetun ehdotuksen heinäkuussa 2022, joka käsitteli lähinnä karttoja sekä yleiseurooppalaiseen raideleveyteen siirtymistä. Ehdotuksia on käsitelty neuvoston työryhmässä keväällä ja syksyllä 2022.

Liikenneneuvostossa 5.12.2022 on tarkoitus saavuttaa yleisnäkemys TEN-T-asetusehdotuksesta.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä yleisnäkemyksen U-kirjelmän U 16/2022 vp sekä U-jatkokirjeen UJ 22/2022 vp kantojen puitteissa.

Suomen kanta tiivistettynä:

Suomen kaltaiselle maalle vientiä mahdollistavat infrastruktuurit, kuten satamat ja horisontaaliset hankkeet, ovat poikkeuksellisen tärkeitä. Tämän vuoksi Suomi pitää tärkeänä,

että toimintaympäristö säilyy TEN-T-sääntelyn osalta jatkossakin luotettavana ja ennakoitavana.

Suomi pitää TEN-T-verkon laajuutta Suomessa maanteiden ja rautateiden osalta riittävänä. Suomi pitää tärkeänä, että TEN-T-verkon laajuus perustuu EU:ssa yhtenäisiin kriteereihin ja että jatkovalmistelussa huomioidaan satamien osalta uusimmat tiedot liikennemääristä. Suomi pitää keskeisenä ja vaikuttaa aktiivisesti sen puolesta, että Suomen nykyiset kattavaan verkkoon sisältyvät satamat säilyttävät asemansa. Samalla Suomi näkee tärkeänä jatkaa vaikuttamista sen puolesta, että ydin- ja kattavaa verkkoa voitaisiin laajentaa Suomessa satamien osalta.

Suomi kannattaa asetusehdotuksen tavoitteita ja pitää TEN-T-verkon kehittämistä sekä TEN-T-verkon tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntämistä tärkeänä, mutta pitää tärkeänä, että asetus säilyttää jäsenvaltioille riittävästi kansallista liikkumavaraa asetuksen soveltamisessa.

Suomi pitää tärkeänä, että hankeyhtiöiden suunnittelemat oikoratalinjaukset on sisällytetty laajennettuun ydinverkkoon, mikä mahdollistaa CEF-rahoituksen hakemisen. Suomi pitää hyvänä, että kaupunkisolmukohdiksi nimettäisiin Suomesta seitsemän suurimman kaupunkiseudun keskuskaupungit, joissa on yli 100 000 asukasta.

On olennaisen tärkeää, että asetus mahdollistaa Suomen kansallisten erityispiirteiden huomioimisen. On erittäin tärkeää, että asetuksessa on mahdollisuuksia hakea poikkeuksia TEN-T-verkkoa koskevien laatuvaatimusten toteuttamisesta erityisesti vähäisten liikennemäärien perusteella. Monia muita jäsenvaltioita vähäisemmät liikennemäärät vaikuttavat Suomessa suoraan väylähankkeiden kannattavuuteen, mikä tulisi huomioida EU-rahoituksen myöntämisen edellytyksissä. Suomi pitää tärkeänä, että maanteitä ja ratoja kehitetään palvelutasonäkökulmasta ja käyttäjien tarpeisiin perustuen.

Eurooppalaista rautatieliikenteen hallintajärjestelmää (ERTMS) koskevia aikatauluja valtioneuvosto pitää kannatettavina, joskin kunnianhimoisina. Suomi pyrkii vaikuttamaan siihen, että maanteiden vaatimuksia edelleen joustavoitettaisiin. Kaupunkiliikennettä koskevien tietojen toimittamista valtioneuvosto pyrkii joustavoittamaan. Multimodaalisten rahtiterminaalien kehittymisen tulisi perustua logistiikkapalveluiden kysyntään.

Suomi tukee näkemystä, jonka mukaan rajatylittävien yhteyksien kehittäminen Venäjälle ei ole tällä hetkellä enää kansallisesti tai EU-tasolla prioriteetti, ja Venäjä ja Valko-Venäjä tulee poistaa TEN-T-kartoilta. Suomi kuitenkin korostaa, että tämän seurauksena ehdotetut muutokset TEN-T verkon laajuudessa eivät saa heikentää itäisen Suomen kansallisesti ja alueellisesti tärkeiden tie- ja ratayhteyksien kehittämistä (UJ 22/2022 vp — U 16/2022 vp).

Suomi suhtautuu kriittisesti ehdotukseen ydinverkon ratayhteyksien päättymisestä Kouvolaan Vainikkalan sijaan sekä ehdotukseen maanteiden ydinverkon päättymisestä Haminaan Vaalimaan sijaan. Suomi voi viime kädessä tarkastella Venäjän rajalle johtavien viimeisten osuuksien siirtämistä ydinverkolta kattavalle verkolle osana asetusehdotuksesta saavutettavaa kokonaisratkaisua ja Suomen kokonaisetua, edellyttäen, että siirto ei vaaranna kyseisten tie- ja ratayhteyksien rahoituskelpoisuutta CEF-välineestä (UJ 22/2022 vp — U 16/2022 vp).

Suomi suhtautuu erittäin kriittisesti muutoksiin raideleveyteen ja katsoo, että raideleveyttä koskevissa kysymyksissä on oltava mahdollisuus käyttää kansallista harkintaa. Suomen näkemyksen mukaan joustamaton vaatimus rakentaa uudet rataosuudet suomalaisesta raideleveydestä poikkeavaan eurooppalaiseen standardileveyteen olisi Suomen rataverkon kannalta kohtuuton. Vaatimuksia asetettaessa tulisi huomioida Suomen maantieteellinen sijainti sekä Suomen rataverkon hyvin rajattu yhteys eurooppalaisen standardileveyden rataverkkoon, koska uusien osuuksien rakentaminen eurooppalaiseen standardileveyteen ei lisäisi verkon yhteentoimivuutta muun TEN-T-verkon kanssa (UJ 22/2022 vp — U 16/2022 vp).

Pääasiallinen sisältö

TEN-T-asetuksen uudistaminen toteuttaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa (COM(2019) 640 final) ja kestävän ja älykkään liikkumisen strategiaa (COM(2020) 789 final). Kestävän ja älykkään liikkumisen strategiassa tavoitteena on muun muassa lisätä rautatieliikennettä, edistää sisävesiliikennettä, edistää kaupunkisolmukohtien roolia kestävässä liikenteessä, kehittää digitaalisten ratkaisujen mahdollistamaa saumatonta multimodaaliliikennettä eli kuljettamista kahta tai useampaa liikennemuotoa käyttäen sekä parantaa liikenteen häiriönsietokykyä.

Ehdotuksen tavoitteena on rakentaa tehokas EU:n laajuinen laadukas multimodaalinen liikenneverkko. Uudistuksella tavoitellaan neljän päätavoitteen saavuttamista: kestävän liikenteen edistäminen, liikenteen sujuvoittaminen ja tehostaminen, resilienssin lisääminen ja TEN-T-hallinnon tehostaminen. Ehdotuksessa tavoitteet TEN-T-verkolle on määritelty liittyvän kestävyyteen, yhteenkuuluvuuteen, tehokkuuteen sekä käyttäjien hyötyjen lisäämiseen.

Asetusehdotuksessa uudistetaan TEN-T-verkkoa koskevat vaatimukset ja TEN-T-verkon rakenne sekä määräajat vaatimusten toteuttamiselle. TEN-T-verkon rakenne ehdotetaan uudistettavan siten, että määritellään kattavan verkon ja ydinverkon lisäksi laajennettu ydinverkko, jonka tulee valmistua 2040 mennessä. Lisäksi ehdotuksessa yhdistetään ydinverkkokäytävät ja rahtikäytäväasetuksen mukaiset tavaraliikennekäytävät eurooppalaisiksi liikennekäytäviksi.

TEN-T-verkon laajuuteen esitetään asetusehdotuksen tavoitteisiin perustuvia vähäisiä muutoksia. TEN-T-verkon laajuus perustuu komission metodologiaan (SWD(2021) 471), johon on tehty kaupunkisolmukohtien osalta muutoksia, koska kaupunkien rooli nähdään merkityksellisenä kestävän liikenteen edistämisessä. Muutoin metodologia vastaa pitkälti nykyisen asetuksen metodologiaa.

Puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa yleisnäkemykseksi liikenneinfrastruktuuria koskevia vaatimuksia on kevennetty ja joustavoitettu huomattavasti komission alkuperäisestä ehdotuksesta. Puheenjohtajan kompromissisehdotus yleisnäkemykseksi on hyvin pitkälle Suomen kantojen mukainen. Vaatimukset huomioivat jäsenmaiden erityispiirteet ja ovat Suomen kannalta tarpeeksi joustavia. Ratojen erillisverkkopoikkeus on säilymässä ja kansallinen harkintavalta säilyy raideleveyttä koskevassa kysymyksessä koko TEN-T-verkolla. Yhteisen edun hankkeissa on huomioitu harvaan asuttujen alueiden haasteet hyötykustannuslaskelmissa. Maanteiden osalta vaatimukset sisältävät tarpeeksi joustomahdollisuuksia ottaen huomioon muun muassa maanteiden liikennemäärät.

Puheenjohtajan kompromissiehdotuksessa yleisnäkemykseksi Suomen tavoitteet satamien osalta on huomioitu osin. Komission alkuperäisestä ehdotuksesta poiketen Oulun satama nousisi ydinverkolle ja Kaskisten satama säilyisi kattavalla verkolla. Lisäksi satamien verkolle pääsyä koskevissa kriteereissä olisi kompromissiesityksen mukaan jatkossa mahdollista huomioida volyymien lisäksi satamien rooli energiahuollossa.

Puheenjohtajan kompromissiehdotuksen mukaisesti ratojen ydinverkko jatkuisi Kouvolan sijasta Lappeenrantaan asti. Lisäksi Suomeen olisi ylettymässä jatkossa myös kolmas Eurooppalainen liikenneverkkokäytävä, Pohjanmeri – Mustameri – Egeanmeri. Se olisi Baltian maiden osalta päällekkäinen Pohjanmeri – Itämeri-käytävälle ja jatkuisi Helsinkiin asti kaupunkisolmukohdan, sataman ja lentoaseman osalta. Käytävä on lähes päällekkäinen Pohjanmeri –Itämeri-käytävän kanssa, eikä tuo uusia vaatimuksia verkolle.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetusehdotuksen oikeusperusta on SEUT-sopimuksen 172 artikla

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asetusehdotus käsitellään tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä. Vastuuvaliokuntana on liikenne- ja matkailu (TRAN), raportööreinä Dominique Riquet sekä Barbara Thaler (PPE). Parlamentin kanta on tämänhetkisen tiedon mukaan odotettavissa helmikuussa 2023.

Kansallinen valmistelu

MINVA-paketti:
EU22-liikennejaosto, kirjallinen menettely 23.-25.11.2022
EU-ministerivaliokunta, kirjallinen menettely 1.-2.12.2022

Eduskuntakäsittely

MINVA-paketti:
Suuri valiokunta 2.12.2022

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetusehdotuksen suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja Ahvenanmaan asemaan ks. U 16/2022 vp

Taloudelliset vaikutukset

Asetusehdotuksen taloudellisista vaikutuksista ks. U 16/2022 vp

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Asetusehdotus COM(2021) 812 final
ST 15109/21 INIT+ADD 1 - 55

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Kaisa Kuukasjärvi, liikenneneuvos, LVM, 0504140330
Eeva Ovaska, hallitussihteeri, LVM, 0504711023

VAHVA-tunnus

EU/315/2022
Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liikenne- ja viestintäministeriö Perusmuistio EU/1490/2022-LVM-1

Ovaska Eeva 22.11.2022

Päätelmät sisävesiliikenteen kehittämisestä (NAIADES III); hyväksyntä

Kokous
Liikenne- ja teleministerineuvosto 5.-6.12.2022

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 24.6.2021 tiedonannon NAIADES III: Tulevaisuudenkestävän eurooppalaisen sisävesiliikenteen tukeminen. Tiedonannon liitteenä julkaistiin komission esittämä sisävesiliikenteen toimintasuunnitelma vuosille 2021–2027. Merenkulkutyöryhmässä on Tšekin puheenjohtajuuskaudella valmisteltu neuvoston päätelmät, joiden lopullisesta hyväksymisestä on tarkoitus päättää liikenneneuvostossa 5.12.2022. Päätelmätekstistä on saavutettu sopu jo aiemmin Coreper-tasolla.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä päätelmät. Suomen kanta on linjattu E-kirjeessä E 107/2021 vp. Kannan ydinkohdat:

Sisävesien maantieteellinen ja logistinen merkitys vaihtelee merkittävästi eri jäsenmaissa. Siksi myös kehittämistarpeet ovat erilaisia, ja niitä arvioitaessa tulisi turvata läheisyys- ja toissijaisuusperiaatteen mukaisesti riittävä mahdollisuus päättää keinoista paikalliset olosuhteet huomioiden.

Jäsenmaiden erityisasema ja kilpailukyky on huomioitava sisävesiliikenteen kehittämistä ja sääntelytarpeita arvioitaessa. Sisävesiliikenteeseen kohdistuvissa kehittämistoimissa tulisi uusien lainsäädäntövelvoitteiden sijasta ensisijaisesti keskittyä tavoitteisiin kannustaviin toimenpiteisiin. Tämä olisi tärkeää erityisesti siltä osin, kuin sääntely kohdistuisi

muuhun kuin jäsenvaltioiden väliseen sisävesiliikenteeseen. Esimerkiksi Suomen sisävesiväylät eivät ole suoraan yhteydessä minkään toisen jäsenvaltion vesiväylä-verkostoon.

Suomi pyrkii vahvasti siihen, että Suomen sisävesiliikenteessä voitaisiin soveltaa jatkossakin merenkulun kanssa yhteneväisiä sääntöjä. Kuitenkin markkinoillepääsyn turvaamiseksi olisi tärkeää pystyä mahdollistamaan sisävesiliikenteen harjoittaminen Suomessa myös EU:n sisävesiliikennevaatimusten mukaisesti, kuten esimerkiksi miehistön ammattipätevyysvaatimusten kanssa on jo toimittu.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että sisävesiliikenteen päästöjä vähennetään EU:ssa. Suomi suhtautuu myönteisesti komission pyrkimykseen yhdistää sisävesiväyläverkosto muihin liikennemuotoihin ja pitää tärkeänä varmistaa tiedon saatavuus ja yhteentoimivuus eri logistiikkatoimijoiden kesken koko toimitusketjulla ja erityisesti liikenteen solmupisteissä. Suomi tukee siirtymistä kohti laajentuvaa digitalisaatiota sisävesiliikenteessä.

Pääasiallinen sisältö

Komissio esitti tiedonannossaan sisävesiliikenteen kehittämisen toimintaohjelman (NAIADES III), joka on jatkoa kahdelle aikaisemmalle toimintaohjelmalle ja kattaa vuodet 2021–2027. Toimintasuunnitelmassa keskitytään kahteen keskeiseen tavoitteeseen: lisätä merkittävästi sisävesiliikenteen osuutta tavaraliikenteessä ja kapasiteettia sekä alan viemiseen kohti päästöttömyyttä, mitä tukevat muutos kohti entistä laajempaa digitalisaatiota sekä nykyistä ja tulevaa työvoimaa tukevat liitännäistoimenpiteet.

Myös päätelmäluonnoksessa tunnistetaan erityisesti sisävesiliikenteen merkitys pyrkimyksessä päästöttömään liikennejärjestelmää kestävänä liikennemuotona ja alleviivataan tarvetta kehittää sitä täyteen potentiaaliinsa. Suomelle tärkeänä asiana luonnoksessa tunnistetaan tarve ottaa huomioon jäsenvaltioiden erilaiset olosuhteet liittyen sisävesiliikenteen potentiaaliin.

Päätelmissä käsiteltäisiin tarvetta vähentää sisävesiliikenteen ympäristövaikutuksia ja toisaalta huomioida ilmastonmuutoksen vaikutukset erityisesti infrastruktuuriin liittyen hyvien navigointiolojen varmistamiseksi TEN-T-suuntaviivojen mukaisesti. Sisävesiliikenteellä nähdään olevan avainrooli kaupunkialueiden ruuhkien vähentämisessä ja raskaissa kuljetuksissa ml. ukrainalaisten tuotteiden viennissä solidaarisuuskaistoja pitkin. Tehokkaan sisävesiliikenteen kulmakiviksi, joihin tulisi keskittyä, tunnistetaan aluskannan uudistaminen, infrastruktuurin laatu, työntekijöiden turvallisuus sekä digitalisaatio ja automaatioon tavoitteiden saavuttamista tukevina keinoina.

Päätelmissä esitettäisiin tuki teknisten standardien ja miehistön pätevyysvaatimuksien valmistelulle CESNI:ssa (Reinin ns. jokikomission piirissä perustettu sisävesiliikenteen normien laadinnasta vastaava eurooppalainen komitea, Comité Européen pour l'Élaboration de Standards dans le Domaine de Navigation Intérieure). Tervetulleina pidettäisiin komission esityksiä nykyisen RIS-järjestelmää (River Information System, jokitiedotuspalvelu, joka ei Suomessa käytössä) koskevan sääntelyn uudistamiseksi ja kannustettaisiin jäsenvaltioita tiivistämään yhteistyötä RIS:n implementoinnissa.

Päätelmissä tunnistetaan lisäksi vanhenevaan työvoimaan liittyvät haasteet ja painotetaan tarvetta varmistaa riittävä pätevän työvoiman saatavuus huomioimalla koulutuksessa myös vihreä ja digitaalinen siirtymä.

Jäsenvaltioita kannustettaisiin ottamaan käyttöön pitkäntähtäimen suunnitelmia, minkä lisäksi painotettaisiin asianmukaisia kansallisia ja unionin tasoisia sääntely- ja rahoitus-

toimia NAIADES III -toimenpidesuunnitelman täytäntöön panemiseksi. Komissiota kannustettaisiin huomioimaan päätelmät sen valmistellessa tulevia CEF-hakukierroksia. Myös yksityisen sektorin vastuu tuotaisiin esiin. Lisäksi tunnustettaisiin olemassa olevien kansainvälisten yhteistyöinstrumenttien tärkeys ja asiantuntemus sekä kannustettaisiin komissiota, jäsenvaltioita ja muita kansainvälisiä kumppaneita yhteistyöhön yhteyksien ja saumattoman navigoinnin parantamiseksi sekä uusien mahdollisuuksien avaamiseksi.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Neuvoston päätelmät eivät ole oikeudellisesti sitovat.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

MINVA-paketti:
EU22-liikennejaosto, kirjallinen menettely 23.-25.11.2022
EU-ministerivaliokunta, kirjallinen menettely 1.-2.12.2022

Eduskuntakäsittely

MINVA-paketti:
Suuri valiokunta 2.12.2022

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Kyseessä on neuvoston päätelmät, johon ei sisälly lainsäädäntöehdotuksia. Päätelmissä esitettyjen toimenpiteiden mahdollisia lainsäädännöllisiä vaikutuksia ja Ahvenanmaan asemaa arvioidaan tarvittavilta osin ehdotettujen toimenpiteiden edetessä. Ahvenanmaan itsehallinnosta annetun lain 27 §:n 13 kohdassa on säädetty, että valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat kauppamerenkulkua ja kauppamerenkulun väyliä.

Nykyinen EU:n sisävesilainsäädäntö on laadittu vahvasti Keski-Euroopan suurten jokien jäsenvaltioiden rajat ylittävän liikenteen näkökulmasta, eikä siinä ole huomioitu Suomelle ominaisia erityispiirteitä, kuten Suomen pohjoisesta sijainnista johtuvaa liikennekauden osittaista katkeamista jääolosuhteiden vuoksi. Lisäksi sisävesikuljetusten kasvupotentiaali on Suomessa jo maantieteellisistä syistä johtuen rajallinen. Monesta Keski-Euroopan valtiosta poiketen Suomen sisävesiväylät eivät myöskään ole suoraan yhteydessä minkään toisen jäsenvaltion vesiväyläverkostoon, ja osa sisävesiliikenteestä on Suomen ja kolmannen maan välistä. Keskeinen Suomen vesiliikennettä määrittävä tekijä on myös se tosiseikkaa, että Suomessa vesiliikenne sisävesialueiden ja rannikkomerialueiden välillä on yhtenäistä.

Erityispiirteidensä vuoksi Suomen sisävesiliikenteen sääntely vastaa olennaisilta osin merenkulun sääntelyä. Yhteneväisellä sääntelykehikolla on osaltaan pystytty turvaamaan ja varmistamaan turvallinen navigointi niin suomalaisissa sisävesiolosuhteissa kuin Suomen rannikon ja sisävesien välillä.

Edellä mainituista syistä Suomessa sovelletaan EU:n nykyistä sisävesilainsäädäntöä vain rajatusti.

Taloudelliset vaikutukset

Kyseessä on neuvoston päätelmät, jolla ei ole suoranaisia taloudellisia vaikutuksia.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Luonnos neuvoston päätelmiksi 13651/22

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Eeva Ovaska, hallitussihteeri, LVM, 0295 342 113
Katja Peltola, erityisasiantuntija, LVM, 0295 342 031

VAHVA-tunnus

EU/1490/2022

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Työ- ja elinkeinoministeriö Perusmuistio EU/664/2022-TEM-11

Alanko Kristine 23.11.2022

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi; yleisnäkemys

Liikenne- ja televiestintäneuvosto 5.-6.12.2022

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Tekoälyasetusehdotuksesta on tarkoitus hyväksyä neuvoston yleisnäkemys televiestintäneuvostossa 6.12.2022.

Komissio antoi ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyn harmonisoiduksi sääntelyksi 21.4.2021 (KOM(2021) 206 lopullinen). Asetusehdotusta on käsitelty Portugalin, Slovenian ja Ranskan puheenjohtajuuskausilla neuvoston televiestintä- ja tietoyhteiskuntatyöryhmässä. Käsittelyä on jatkettu Tšekin puheenjohtajuuskaudella syksyllä 2022.

Tekoälyasetusehdotusta koskevasta yleisnäkemyksestä saavutettiin Tšekin puheenjohtajuuskaudella työryhmätason kompromissi. Coreper tuki puheenjohtajamaa Tšekin ehdotusta yleisnäkemykseksi 18.11.2022 kokouksessa.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä puheenjohtajan ehdotuksen neuvoston yleisnäkemykseksi.

Suomen kannat perustuvat U-kirjelmään U 28/2021 vp. Kantoja on täsmennetty U-jatkokirjeessä UJ 29/2022 vp.

Suomi tukee komission esittämiä tavoitteita sääntelykehykselle, joiden mukaan varmistetaan, että unionin markkinoille saatetut ja unionin markkinoilla käytetyt tekoälyjärjestelmät ovat turvallisia ja kunnioittavat voimassa olevia perusoikeuksia ja unionin arvoja koskevaa lainsäädäntöä.

Suomi huomioi, että selkeä sääntelykehys, oikeudellinen varmuus sekä tasapuolinen kilpailuympäristö auttavat lisäämään kuluttajien, julkisen sektorin ja yritysten luottamusta tekoälyyn ja siten nopeuttaa tekoälyn käyttöönottoa.

Suomen mukaan tekoälyjärjestelmän määritelmän tulee kattaa vain järjestelmät, joita voidaan aidosti pitää tekoälynä. Suomen pyrkimyksenä on ollut varmistaa, että sääntelyn ulkopuolelle rajataan järjestelmät, jotka soveltavat ihmisen määrittämiä sääntöjä ja toimintaohjeita automaattisesti käyttämättä itse harkintavaltaa tai muuttamatta toimintalogiikkaansa (ns. sääntöpohjainen automaatio).

Suomi pitää tärkeänä sitä, että sääntely koskien tekoälyjärjestelmien kokeilua ja tekoälyjärjestelmien testaamista tosielämän olosuhteissa on aidosti järjestelmien testaamista mahdollistavaa, tukee innovointia eikä aseta kohtuuttomia esteitä tekoälyjärjestelmien markkinoille tulolle.

Suomi kiinnittää huomiota siihen, että korkean riskin käyttötapauksiin kohdennettavan sääntelyn soveltamisalan tulee olla selkeä, oikeasuhtainen ja perusteltu. Suomi on katsonut, että komissiolle delegoitavien toimivaltuuksien tulee olla selkeitä, tarkkarajaisia, oikeasuhtaisia, tarkoituksenmukaisia ja hyvin perusteltuja.

Suomi suhtautuu lähtökohtaisesti varauksellisesti asetusehdotuksen soveltamisalan laajentamiseen käsittelyn kuluessa ja korostaa, että sääntelyn laajentamisesta ei ole laadittu riittävää vaikutustenarviointia, jotta olisi mahdollista tarkastella sääntelyn oikeasuhtaisuutta.

Suomi katsoo, että yleiskäyttöisille tekoälyjärjestelmille asetettavat vaatimukset ja näitä järjestelmiä tuottavien toimijoiden velvollisuuksien tulisi olla oikeasuhtaisia. Suomen mukaan jatkokäsittelyssä tulisi kriittisesti tarkastella sitä, missä määrin korkean riskin tekoälyjärjestelmille asetettavia vaatimuksia ja näiden järjestelmien tuottajille asetettavia velvollisuuksia on tarkoituksenmukaista laajentaa koskemaan yleiskäyttöisiä tekoälyjärjestelmiä.

Pääasiallinen sisältö

Tšekin EU-puheenjohtajuuskaudella on keskitytty asetusehdotuksen keskeisimpiin avoinna oleviin kysymyksiin, kuten tekoälyjärjestelmän määritelmään ja korkean riskin tekoälyjärjestelmien luokitteluun.

Tšekin puheenjohtajuuskaudella tekoälyjärjestelmän määritelmä on rajattu ainoastaan koneoppiviin sekä logiikka- ja tietopohjaisiin lähestymistapoihin, jonka lisäksi asetuksen

resitaalissa määritelmästä on suljettu pois sääntöpohjaista automaatiota hyödyntävät järjestelmät. Sääntöpohjaiset järjestelmät soveltavat automaattisesti luonnollisen henkilön määrittämiä sääntöjä.

Asetusehdotuksesta on myös poistettu komission mahdollisuus muuttaa täytäntöönpanosäädöksillä asetuksen liitettä tekoälytekniikoista, jotka tulisi ottaa tekoälyjärjestelmän määritelmässä huomioon. Sen sijaan komissio voisi jatkossa täytäntöönpanosäädöksillä täsmentää ainoastaan koneoppivien ja logiikka- ja tietopohjaisten lähestymistapojen teknisiä elementtejä.

Tšekin puheenjohtajuuskaudella on lisäksi muutettu tapaa määritellä tekoälyjärjestelmät korkeariskisiksi järjestelmiksi. Liitteessä lueteltujen sektorikohtaisten korkean riskin tekoälyjärjestelmien tulee täyttää tietyt lisäkriteerit, jotta ne voidaan katsoa korkean riskin järjestelmiksi. Lisäksi korkean riskin tekoälyjärjestelmien listausta on muokattu ja listaukseen on lisätty esimerkiksi tietyt vakuutussektorilla käytettävät järjestelmät.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetusehdotuksen oikeusperustana ovat Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 16 ja 114 artiklat. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisjärjestys, eli määräenemmistöpäätös SEUT 294 artiklan mukaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa asetusehdotuksen vastuuvaliokuntina toimivat yhdessä sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunta IMCO ja kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta LIBE. Raportööreinä toimivat Brando Benifei IMCO-valiokunnasta ja Dragoș Tudorache LIBE-valiokunnasta. Raportöörit antoivat mietintöluonnoksen asetusehdotuksesta 20.4.2022. Euroopan parlamentin kanta ehdotukseen ei vielä ole tiedossa.

Kansallinen valmistelu

MINVA-paketti:
EU19-viestintäjaosto, kirjallinen menettely 24-25.11.2022
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 1.-2.12.2022

Eduskuntakäsittely

Suomen kannat asetusehdotukseen on määritelty U-kirjelmässä U 28/2021 vp. Eduskunnan suuri valiokunta antoi lausunnon U-kirjelmästä (SuV 3/2021 vp).

Suomen kantoja täsmennettiin U-jatkokirjelmässä (UJ 29/2022 vp), joka annettiin eduskunnalle 26.10.2022. Suuri valiokunta yhtyi erikoisvaliokunnan (liikenne- ja viestintävaliokunta) mukaisesti valtioneuvoston kantaan 17.11.2022.

MINVA-paketti:
Suuri valiokunta 2.12.2022

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Asetusehdotuksen suhdetta kansalliseen lainsäädäntöön on kuvattu tarkemmin U-kirjelmässä (U 28/2021 vp) ja U-jatkokirjelmässä (UJ 29/2022 vp).

Taloudelliset vaikutukset

Asetusehdotuksen taloudellisia vaikutuksia on kuvattu tarkemmin U-kirjelmässä (U 28/2021 vp) ja U-jatkokirjelmässä (UJ 29/2022 vp).

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Euroopan neuvoston tekoälyä käsittelevä komitean (CAI) puheenjohtaja ehdotti alus-tavaa luonnosta (puite)yleissopimuksesta, joka koskisi tekoälyjärjestelmien suunnittelua, kehittämistä ja soveltamista. Komissio on antanut 18.8.2022 suosituksen neuvoston päätökseksi luvan antamisesta komissiolle tekoälyä, ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta koskevasta Euroopan neuvoston yleissopimuksesta käytäviin neuvotteluihin osallistumiseen (COM(2022) 414 final). Suosituksesta on toimitettu eduskunnalle valtioneuvoston selvitys: tekoälyä, ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (E 122/2022 vp).

Asiakirjat

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä (tekoälysäädös) ja tiettyjen unionin säädösten muuttamisesta (COM(2021) 206 final).

Puheenjohtajan kompromissiehdotus (14336/22)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Maria Hauptmann, johtava asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö, puh. 050 599 7097

Kristine Alanko, asiantuntija, työ- ja elinkeinoministeriö, puh. 050 576 7795

VAHVA-tunnus

EU/664/2022
Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Valtiovarainministeriö Perusmuistio EU/873/2022-VM-4

Kolinen Laura 18.11.2022

eIDAS-asetuksen muuttaminen eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kehyksen vahvistamiseksi; neuvoston yleisnäkemys

Kokous
Liikenne- ja televiestintäneuvosto 5.-6.12.2022

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 3.6.2021 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 910/2014 muuttamisesta eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kehyksen vahvistamisen osalta (COM (2021) 281 final).

Ehdotuksen käsittely aloitettiin neuvoston televiestintätyöryhmässä kesällä 2021. Käsittely on jatkunut aktiivisena siitä lähtien Slovenian, Ranskan ja nykyisen puheenjohtajamaan Tšekin kaudella.

Puheenjohtajamaa Tšekki tavoittelee neuvoston yleisnäkemystä televiestintäneuvostossa 6.12.2022.

Suomen kanta

Suomi voi hyväksyä puheenjohtajan ehdotuksen neuvoston yleisnäkemykseksi.

Suomen kanta on esitetty U-kirjelmässä U 41/2021 vp ja Suomi on vaikuttanut aktiivisesti asian käsittelyyn teletyöryhmässä kannan pohjalta.

Suomi on pitänyt ehdotusta eIDAS-asetuksen muuttamiseksi yleisesti tärkeänä. Suomi on suhtautunut myönteisesti ehdotetun lainsäädännöllisen kehikon luomiseen eurooppalaisen digitaalisen identiteetin lompakkosovelluksille ja pitänyt tärkeänä, että jokaisella EU-kansalaisella, EU:n alueella asuvalla henkilöllä ja EU:n alueella toimivalla oikeushenkilöllä on tosiasiassa mahdollista käyttää turvallisesti sähköisiä palveluita riippumatta siitä ovatko ne yksityisen vai julkisen sektorin tarjoamia, sekä hallita heitä koskevia tietojaan.

Suomi on kannattanut lompakkosovellusten korkeaa varmuustasoa, sertifiointia ja korostanut tarvetta varmistaa sääntelyssä riittävä tietosuojan ja tietoturvan taso. Suomi on pitänyt myönteisenä, että julkisen sektorin lisäksi myös yksityisen sektorin toimijoita velvoitetaan hyväksymään lompakkosovellus palveluissaan, ottaen kuitenkin huomioon tarkkarajaisuus, tarkoituksenmukaisuus sekä käytännön tarpeet velvoitettavien tahojen määrittelyssä. Lisäksi Suomi on pitänyt tärkeänä, että sääntelyssä huolehditaan myös yksityisen sektorin tunnistuspalvelujen tarjoajien toimintaedellytysten turvaamisesta. Erityisesti Suomi on pitänyt tärkeänä, että sääntely mahdollistaa myös yksityisen sektorin tarjoamien tunnistusjärjestelmien ja lompakkosovellusten ilmoittamisen komissiolle.

Suomi on kannattanut ehdotettujen uusien luottamuspalveluiden lisäämistä asetuksen soveltamisalaan. Vaatimuksia ja kriteerejä on hyvä yhdenmukaistaa nykyistä enemmän, jotta palveluiden tarjoaminen sisämarkkinoilla olisi käytännössä mahdollista.

Suomi on pitänyt tärkeänä, että ehdotettu sääntely sovitetaan yhteen muun EU-lainsäädännön kanssa, eikä sääntelyssä asetettaisi päällekkäisiä tai ristiriitaisia velvoitteita jäsenvaltioille tai markkinatoimijoille. Lisäksi Suomi on korostanut, että ehdotuksessa komissiolle annettavien valtuuksien tulee olla oikeasuhtaisia, tarkoituksenmukaisia, selkeitä ja tarkasti rajattuja. Suomi on kiinnittänyt huomiota siihen, että säädös- ja täytäntöönpanovaltaa ei siirretä komissiolle säädöksen keskeisten osien osalta.

Pääasiallinen sisältö

Ehdotuksessa luodaan yhteinen lainsäädäntökehikko eurooppalaiselle digitaalisen identiteetin lompakkosovellukselle. Tämä on asetusehdotuksen keskeisin muutos. Lompakkosovellus mahdollistaisi käyttäjälleen sähköisen tunnistautumisen, erilaisten henkilötietojen ja todistusten osoittamisen sekä sähköisen allekirjoittamisen. Kaikilla jäsenvaltioilla olisi velvollisuus tarjota vähintään yksi asetuksen mukainen lompakkosovellus. Lompakkosovelluksen käyttö olisi kansalaisille ilmaista ja vapaaehtoista.

Ehdotuksessa on huomioitu myös yksityisellä sektorilla tapahtuva asiointi. Aiemmin eIDAS-asetus on koskenut vain asiointia julkisen sektorin palveluissa. Jatkossa tietyillä yksityisen sektorin toimialoilla olisi velvollisuus hyväksyä asetuksen mukaisia lompakkosovelluksia yhtenä vaihtoehtona tunnistautua niiden palveluihin. Ehdotuksessa pyritään myös parantamaan eIDAS-asetuksessa jo ennestään olevaa sähköisten tunnistusvälineiden ilmoittamismenettelyä. Lisäksi kaikilla jäsenvaltioilla olisi jatkossa velvollisuus ilmoittaa Euroopan komissiolle vähintään yksi tunnistusväline. Asetuksen soveltamisalaan lisättäisiin myös uusia luottamuspalveluita. Jatkossa asetus määrittelisi vaatimuksia muun muassa sähköisesti vahvistettujen henkilötietojen ja todistusten tarjoamiselle.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Asetusehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisjärjestys Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 294 artiklan mukaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa ehdotuksen vastuuvaliokuntana on teollisuus-, tutkimus- ja energiavaliokunta (ITRE). Ehdotuksen raportöörinä toimii Romana Jerković. Alustavan tiedon mukaan vastuuvaliokuntaa vahvistaa kantansa marras-joulukuun vaihteessa.

Kansallinen valmistelu

MINVA-paketti:
EU19-viestintäjaosto, kirjallinen menettely 24-25.11.2022
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 1.-2.12.2022

Eduskuntakäsittely

Valtioneuvoston U-kirjelmä (U 41/2021 vp): Eduskunta on lausunut U-kirjelmästä ja komission ehdotuksesta valiokuntalausunnossaan HaVL 34/2021 vp ja on hyväksynyt eduskunnan kannan SuVEK 90/2021 vp.

MINVA-paketti:
Suuri valiokunta 2.12.2022

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Vaikutuksia kansalliseen lainsäädäntöön ja Ahvenanmaan asemaan on selostettu U-kirjelmässä (U 41/2021 vp).

Taloudelliset vaikutukset

Taloudellisia vaikutuksia on selostettu U-kirjelmässä (U 41/2021 vp).

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

- Alkuperäinen komission asetusehdotus (COM(2021) 281 final
- Neuvoston yleisnäkemys 14344/22

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Laura Kolinen, erityisasiantuntija, VM, 050 4768399
Sonja Töyrylä, ylitarkastaja, LVM, 050 4384729

VAHVA-tunnus

EU/873/2022

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liikenne- ja viestintäministeriö Perusmuistio EU/723/2022-LVM-5

Wennäkoski Anna 22.11.2022

Datasäädös; edistymisraportti

Kokous
Liikenne- ja televiestintäneuvosto 5.-6.12.2022

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio julkaisi 23.2.2022 ehdotuksen parlamentin ja neuvoston asetukseksi tietojen oikeudenmukaista saatavuutta ja käyttöä koskeviksi harmonisoiduiksi säännöiksi, eli ns. EU:n datasäädökseksi (COM(2022) 68 final).

Säädösehdotuksen artiklakohtainen esittely ja läpikäynti alkoivat neuvoston teletyöryhmässä maaliskuussa 2022. Kesäkuun EU:n televiestintäneuvostossa jäsenvaltiot ottivat vastaan puheenjohtajavaltion ensimmäisen edistymisraportin asiassa. Puheenjohtajamaa Tsekki on laatinut pj-kaudellaan asiassa kaksi kompromissiesitystä.

Joulukuun televiestintäneuvostossa Suomi ottaa tiedoksi toisen puheenjohtajan edistymisraportin datasäädöksestä.

Suomen kanta

Suomi ottaa puheenjohtajamaan edistymisraportin tiedoksi ja katsoo, että edistyminen asiassa on ollut sekä nopeaa, että sisällöllisesti laadukasta. Edelleen on kuitenkin joukko keskeisiä kysymyksiä, joihin tulee löytää ratkaisuja U-kirjelmässä esitetyn mukaisesti. Työtä tulee jatkaa neuvottelutuloksen saavuttamiseksi mahdollisimman pian.

Erityisesti pidetään hyvänä, että neuvotteluiden aikana säädöksen soveltamisala on säilynyt laajana, mutta samalla erityisesti datan määrittelyä on täsmennetty huomioimaan ero ilmaiseksi jaettavan raakadatan ja lisätiedoilla täydennetyn tai jalostetun datan välillä. Lisäksi pidetään hyvänä saavutettua tasapainoa datan jakamisen velvoitteiden ja liikesalaisuuksien suojan välillä niin, että myös tämä data on hyödynnettävissä uusien innovaatioiden käyttöön liikesalaisuuksien suojan estämättä muun muassa niiden käytölle asetettavien ehtojen ja teknologisten menettelyjen kautta.

Valtioneuvosto on antanut komission ehdotuksesta U-kirjelmän eduskunnalle U29/2022 vp, jonka mukaisesti:

Suomi pitää ehdotettua datasäädöstä datan jakamisen ja datatalouden edistämisen näkökulmasta tavoitteiltaan erittäin kannatettavana. EU:n laajuinen horisontaali datasääntely on tarpeellista erityisesti selkiyttämään ja yhdenmukaistamaan vaatimuksia datan käyttöoikeuksista eri jäsenmaissa ja eri sektoreilla. Säädös edistäisi reilun datatalouden periaatteita ja tasapainottaisi markkinoita.

Suomi pitää tärkeänä, että sääntely on määrittelyiltään, soveltamisalaltaan ja vaatimuksiltaan selkeää sekä yhteensopivaa muun sääntelyn kuten datahallintosäädöksen kanssa.

Suomi pitää tärkeänä mm. selkeyttää datan jakamista koskevia vaatimuksia, jotta jakamisvelvoite kohdistuu vain jalostamattomaan ja analysoimattomaan käytöstä syntyvään dataan ja että toimialalla on keskeinen rooli dataa koskevien standardien ja käytäntöjen laadinnassa.

Suomen kannan mukaan henkilötietojen käsittelyn osalta pidetään tärkeänä vahvistaa ihmislähtöistä datanhallintaa käytännön keinoilla. Suomi pitää tärkeänä, että jatkovalmistelussa lisäksi selvennetään datasäädösehdotuksen suhdetta EU:n tietosuojasääntelyyn.

Suomi pitää tärkeänä, että julkisen sektorin menettelyjä yksityisen sektorin dataan pääsemiseksi kehitettäessä huomioitaisiin myös laajemmat tiedon hyödyntämisen mahdollisuudet. Huomiota tulee myös kiinnittää sääntelyn tehokkuuteen, asetettavien vaatimusten tarkkarajaisuuteen ja oikeasuhtaisuuteen sekä sääntelystä syntyvään hallinnolliseen taakkaan ja siihen, ettei sääntelyllä tosiasiallisesti heikennetä kilpailun toimivuutta.

Suomi pitää tärkeänä, että asetusehdotuksen määräyksiä datan jakamisesta yksityiseltä sektorilta kuluttajille sekä yksityisten toimijoiden välillä tarkastellaan kuluttaja- ja ihmiskeskeisestä ja pienyritysten näkökulmasta ja esimerkiksi arvioidaan, miten velvollisuuden saattaa tuotteiden tai niihin liittyvien palveluiden käytöstä syntyneet tiedot saataville yhteydessä kuvatut yksityiskohtaiset informointivaatimukset toteutuisivat tarkoituksenmukaisesti kuluttajille ja pienyrityksille.

Suomi pitää hyvänä vahvistaa mahdollisuuksia täytäntöönpanoon, mutta pitää tärkeänä, että erillisen riidanratkaisuelimen perustamisen tarpeellisuutta ja toimivallan laajuutta arvioidaan vielä tarkemmin suhteessa muihin käytettävissä oleviin oikeusturvakeinoihin. Jäsenvaltioille tulisi jäädä mahdollisuus päättää riidanratkaisuelimen päätösten sitovuudesta.

Pääasiallinen sisältö

Neuvostotasolla alkuperäiseen komission tekstiehdotukseen on tehty useita muutosehdotuksia, joiden tarkoituksena on ollut etenkin tekstin selkeyttäminen ja täsmentäminen tai rajaaminen.

Soveltamisalan osalta eri datalajien ja niitä koskevien lukujen välille on luotu kirjauksia selkeyttämään yhteyttä datan ja eri lukujen osalta (aineellinen soveltamisala). Toisaalta oikeusvarmuutta on lisätty myös alueellisen soveltamisalan osalta, erityisesti suhteessa käyttäjien rajaamiseen unioniin ja sen osalta, että valmistajien, datan haltijoiden ja vastaanottajien osalta säädös soveltuisi näiden sijaintipaikasta riippumatta.

Lisäksi useita määritelmiä on lisätty joko vastaamaan datanhallinta-asetusta tai yleistä tietosuoja-asetusta tai selkeyttämään keskeisiä käsitteitä.

Kautta koko tekstin on ehdotettu muutosehdotuksia, joiden tarkoituksena on selkeyttää datasäädöksen suhdetta muuhun EU-lainsäädäntöön, etenkin yleiseen tietosuoja-asetukseen, datan vapaata liikkuvuutta koskevaan asetukseen sekä datan hallinta-asetukseen. Nämä muutokset liittyvät mm. perustettavien eri lautakuntien rooliin sekä viranomaisten toimivaltakysymyksiin tilanteissa, joissa samat tapaukset voisivat kuulua useamman viranomaisen toimivaltaan.

Lisäksi mitä tulee viranomaisen pääsyyn yksityisen sektorin dataan, luvun V säännöksiä on täsmennetty ja soveltamisalaa rajattu.

Muutosehdotuksia on tehty myös koskien datakäsittelypalvelun tarjoajien velvoitteita palveluntarjoajan vaihtamiseen liittyen. Tällaiset velvoitteet kohdistuvat esimerkiksi esteiden poistamiseen, jotka estävät asiakasta ylläpitämästä toiminnallista vastaavuutta tai asiakkaan oikeutta korkean tason turvallisuuteen koko siirtoprosessin ajan.

Viimeisimmän puheenjohtajan kompromissiesityksen perusteella työryhmätasolla on keskusteltu datahaltijalle saatavilla olevasta datasta sekä liikesalaisuuksien luottamuksellisuuden säilyttämisestä. Lisäksi (resitaalitasolla) on ehdotettu täsmennettäväksi, että säädöksen keskeiset velvoitteet kohdistuvat ns. raakadataan sekä sillä tavoin puhdistettuun, ja muunnettuun dataan, että se on käyttökelpoista ennen sen jatkojalostusta ja analysointia. Erityistä huomiota annettiin myös datahaltijalle datan saataville asettamisesta saatavan ’kohtuullisen korvauksen’ mekanismille.

Muita keskusteluiden teemoja ovat olleet mm. kansallisten viranomaisten rooli, tehtävät sekä yhteisten eurooppalaisten data-avaruuksien käsite, minkä lisäksi keskusteltiin muokkaustarpeista, joiden tavoitteena olisi saattaa datasäädöksen määräyksiä yhdenmukaisemmiksi yleisen tietosuoja-asetuksen sekä datanhallinta-asetuksen kanssa.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ehdotuksen oikeusperustana olisi sisämarkkinoita koskeva Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla. Artikla koskee sisämarkkinoiden toteuttamiseen ja toimintaan liittyviä toimenpiteitä ja sen tavoitteena on lähentää jäsenvaltioiden lainsäädäntöä, varmistaen lainsäädännön yhtenäinen ja syrjimätön soveltaminen unionissa. Päätöksentekomenettelynä on tavallinen lainsäätämisjärjestys Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen 294 artiklan mukaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Datasäädöstä koskevista neuvotteluista vastaavaksi valiokunnaksi on nimetty teollisuus, tutkimus- ja energiavaliokunta (ITRE). Raportööri, parlamentin jäsen Pilar Del Castillo

Vera (EPP, ES) on julkaissut raporttiluonnoksensa 14.9.2022. Sisämarkkina- ja kuluttajansuojavaliokunta (IMCO), lakivaliokunta (JURI) ja kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden komitea (LIBE) ovat lausuntovaliokuntia. Euroopan parlamentin lopullinen äänestys on tarkoitus toimittaa maaliskuussa 2023.

Kansallinen valmistelu

U 29/2022 vp, johon Liikenne- ja viestintävaliokunta on antanut asiasta lausuntonsa LiVL 17 /2022 vp.

U-kirjelmä on käsitelty EU2 (kauppapolitiikka), EU7 (oikeus- ja sisäasiat), EU8 (kilpailukyky), EU19 (viestintä) ja EU20 (tutkimus- ja innovaatiot) jaostojen kirjallisessa menettelyssä 22.-24.3.2022
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 30.3.-1.4.2022

MINVA-paketti:
EU19-viestintäjaosto, kirjallinen menettely 24.-25.11.2022
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 1.-2.12.2022

Eduskuntakäsittely

Suomessa asetusehdotuksen sisältöä on käsitelty tätä koskevassa U-kirjelmässä (U 29/2022 vp). U-kirje eteni eduskuntaan laajaan erikoisvaliokuntakäsittelyyn huhtikuussa 2022. Liikenne- ja viestintävaliokunta antoi asiasta lausuntonsa LiVL 17 /2022 vp. Perustuslakivaliokunta antoi asiasta lausuntonsa PeVL 31/2022 vp. Eduskunnan kanta hyväksyttiin 3.6.2022.

MINVA-paketti:
Suuri valiokunta 2.12.2022

Datasäädökseen liittyviä näkökulmia on käsitelty useassa valtioneuvoston eduskunnalle antamassa kirjelmässä.

Näistä merkittävimpiä ovat:

• E 86/2021 vp: Ennakkovaikuttaminen: Euroopan unionin datasäädös
• E 24/2020 vp: Komission tiedonanto Euroopan digitaalisesta tulevaisuudesta, komission tiedonanto Euroopan datastrategiasta ja komission valkoinen kirja tekoälystä
• U 1/2021 vp: Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisesta datahallinnosta (datahallintosäädös)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Koska kyse on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta, olisivat sen vaatimukset suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Vastaavista horisontaalisista dataan pääsy- ja käyttövaatimuksista ei ole tähän asti säädetty EU-tasolla, joten ehdotettu sääntely on uutta.

Vaikutuksia Ahvenanmaan osalta on käsitelty tarkemmin U-kirjelmässä U 29/2022 vp.

Taloudelliset vaikutukset

Esitykseen liittyviä taloudellisia vaikutuksia on arvioitu U-kirjelmässä 29/2022 vp.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Puheenjohtajan edistymisraportti 14740/22

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Anna A. Wennäkoski, erityisasiantuntija, liikenne- ja viestintäministeriö
puh. +358 295 342 046

VAHVA-tunnus

EU/723/2022
Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liikenne- ja viestintäministeriö Perusmuistio EU/1203/2022-LVM-8

Slant Outi 17.11.2022

Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksista tuotteille, joissa on digitaalinen elementti ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta (kyberkestävyyssäädös); edistymisraportti

Kokous
Liikenne- ja televiestintäneuvosto 5.-6.12.2022

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 15. päivänä syyskuuta 2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi horisontaalisista kyberturvallisuusvaatimuksista tuotteille, joissa on digitaalinen elementti ja asetuksen (EU) 2019/1020 muuttamisesta (COM(2022)0454).

Neuvottelut neuvoston kybertyöryhmässä ovat alkaneet ja läpiluenta on saatu päätökseen. Tšekki tulee keskittymään puheenjohtajuuskautensa aikana soveltamisalaa koskevien kysymysten käsittelyyn. Neuvottelujen odotetaan tiivistyvän Ruotsin tulevalla puheenjohtajuuskaudella keväällä 2023.

Neuvosto ottaa tiedoksi joulukuun televiestintäneuvostossa puheenjohtajan edistymisraportin.

Suomen kanta

Suomi ottaa edistymisraportin tiedoksi. Valtioneuvosto on antanut komission ehdotuksesta U-kirjelmän eduskunnalle (U 83/2022 vp). Asian käsittely eduskunnassa on vielä kesken.

Valtioneuvosto kannattaa asetusehdotuksen tavoitetta saattaa markkinoille kyberympäristössä turvallisempia tuotteita, joiden turvallisuusominaisuuksilta vaaditaan hyvätasoisuutta sekä turvallisuusominaisuudet ja -vaatimukset ovat läpinäkyvämpiä niitä käyttäville kuluttajille ja yrityksille. Ehdotuksella on mahdollisuus parantaa kaikkien yhteiskunnan toimijoiden tietoturvaa. Valtioneuvosto pitää verkkoon kytkettyjen laitteiden ja ohjelmistojen turvallisuuden parantamista merkittävänä kehityskohteena kyberturvallisuussektorilla.

Valtioneuvosto kannattaa asetusehdotuksen laajaa soveltamisalaa, jotta digitaalisen elementin sisältävien tuotteiden turvallisuusvaatimukset soveltuisivat mahdollisimman laajasti markkinoilla.

Valtioneuvosto pitää kannatettavana, että vastuuta tuotteiden turvallisuudesta kyberympäristössä kohdistetaan nykyistä enemmän käyttäjältä valmistajalle riippumatta siitä, missä sisämarkkinoille asetettavat tuotteet valmistetaan. Valtioneuvosto pitää riskiperusteista lähestymistapaa vaatimustenmukaisuuden osoittamisessa ja markkinavalvonnassa lähtökohtaisesti kannatettavana. Valtioneuvosto katsoo, että vaatimustenmukaisuuden arvioinnissa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että päällekkäisyyksiä voitaisiin välttää ja olemassa olevia järjestelmiä hyödyntää mahdollisimman pitkälti. Vaatimustenmukaisuuden arviointiprosessissa tulee pyrkiä läpinäkyvyyteen ja ennustettavuuteen, eikä siitä saa aiheutua tarpeetonta haittaa uusien teknologioiden markkinoille saattamiselle ja EU-alueen kilpailukyvylle.

Vaatimustenmukaisuuden arviointivelvoitteiden osalta valtioneuvosto pitää tärkeänä, että ulkopuolista arviointia vaadittaisiin riskiperusteisesti vain sellaisilta tuotteilta, joilla on erityistä merkitystä kyberturvallisuuden kannalta ja lähtökohtaisesti muiden tuotteiden osalta riittäisi valmistajan itsearviointi. Valtioneuvosto pitää kyberturvallisuutta koskevien vaatimusten osalta ehdotusta CE-merkinnästä hyvänä tapana ilmaista vaatimustenmukaisuus. Markkinavalvonnan osalta valtioneuvosto kannattaa markkinavalvonta-asetuksen (EU) 2019/1020 soveltamista. Komissiolle ehdotetun delegoidun säädösvallan osalta valtioneuvosto pitää tarpeellisena, että neuvottelujen edetessä arvioidaan delegoidun säädösvallan tarvetta ja laajuutta. Ehdotuksella delegoidusta lainsäädäntövallasta olisi merkitystä erityisesti ulkopuoliseen arviointiin liittyvien vaatimusten suhteen, minkä vuoksi on tarpeellista kiinnittää huomiota siihen, kuinka delegoiduilla säädöksillä voitaisiin laajentaa ulkopuolista arviointia vaativien tuotteiden alaa.

Pääasiallinen sisältö

Ehdotuksen taustalla on kyberturvallisuuteen liittyvä kehitys, jossa laitteet ja ohjelmistot joutuvat enenevässä määrin kyberhyökkäysten kohteeksi ja aiheuttavat merkittäviä kustannuksia hyökkäyksen kohteeksi joutuneelle sekä muita haittoja, kuten henkilötietojen vaarantumista. Haasteena tuotteissa on matala tietoturvallisuuden taso, joka ilmenee haavoittuvuuksina ja päivitysten puutteina sekä käyttäjien vajaa tietämys tuotteiden turvallisuusominaisuuksista ja rajoitettu pääsy käyttämiensä tuotteiden tietoturvaominaisuuksia koskevaan tietoon.

Ehdotuksen yleisenä tavoitteena on luoda olosuhteet turvallisten digitaalisen elementin sisältävien tuotteiden kehittämiselle ja varmistaa, että laitteissa ja ohjelmistoissa on vähemmän haavoittuvuuksia ja valmistajat ottavat turvallisuusnäkökohdat vakavasti tuotteen elinkaaren ajan. Toisena tavoitteena on lisätä laitteiden käyttäjille näkyvyyttä tuotteiden tietoturvaominaisuuksiin. Ehdotuksen erityisinä tavoitteina on luoda kehys turvallisuusvaatimuksille, edistää turvallisuusominaisuuksien läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa tuotteiden turvallinen käyttö.

Ehdotuksen tarkoituksena on säätää kyberturvallisuutta koskevista vähimmäisvaatimuksista tuotteille, joissa on digitaalinen elementti. Digitaalisen elementin sisältävillä tuotteilla tarkoitetaan kaikkia laitteita tai ohjelmistoja, jotka voidaan kytkeä suoraan tai toisen tuotteen välityksellä verkkoon. Ehdotuksella luotaisiin kehys, jossa sisämarkkinoille pääsy edellyttäisi tuotteen valmistajalta ehdotuksella tai sen nojalla asetettavien kyberturvallisuutta koskevien vaatimusten täyttämistä ja vaatimustenmukaisuuden osoittamista. Vaatimukset liittyisivät muun muassa tietoturvariskien arviointeihin ja minimointiin sekä tietoturvaominaisuuksien dokumentointeihin. Ehdotuksella säädettäisiin tuotteen valmistajaan, jakelijaan ja maahantuojaan kohdistuvista vaatimuksista, vaatimustenmukaisuuden osoittamisesta ja viranomaisvalvonnasta. Soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin eräät erityistuotteet, kuten siviili-ilma-alukset, henkilöautot ja eräät lääkinnälliset laitteet ja näiden lisäksi palvelut. Tuotteet, joissa EU:lla ei ole toimivaltaa (mm. kansallinen turvallisuus ja maanpuolustus), eivät kuulu soveltamisalaan.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Ehdotuksen oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 114 artikla, jonka nojalla voidaan antaa sisämarkkinoiden toteuttamista ja toimintaa ohjaavia säännöksiä jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämiseksi. Ehdotusta käsitellään noudattaen tavallista lainsäätämisjärjestystä, jossa Euroopan parlamentti ja neuvosto hyväksyvät yhdessä asetuksen. Neuvostossa edellytetään määräenemmistöpäätöksentekoa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentissa ehdotuksen esittelijäksi on valittu Nicola Danti (Renew). Parlamentissa vastuuvaliokuntana on teollisuus, tutkimus ja energiavaliokunta (ITRE) ja sille lausunnon antavat sisämarkkinat ja kuluttajansuojavaliokunta (IMCO) ja kansalaisoikeuksien ja oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE).

Kansallinen valmistelu

MINVA-paketti:
EU19-viestintäjaosto, kirjallinen menettely 24-25.11.2022
EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 1.-2.12.2022

U-kirjelmä on käsitelty viestintäjaostossa (EU-19) 7.10.2022–12.10.2022 ja kilpailukykyjaostossa (EU-8) 7.10.2022–12.10.2022. Lisäksi ehdotuksesta järjestettiin kuulemistilaisuus 23.9.2022. Ahvenanmaata ei ole kuultu erikseen U-kirjelmän valmistelun aikana.

Eduskuntakäsittely

MINVA-paketti:
Suuri valiokunta 2.12.2022

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Koska kyse on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksesta, olisivat sen vaatimukset suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Kansallisesti vastaavista tuotteiden tietoturvavaatimuksista ei ole tähän asti säädetty, joten ehdotettu sääntely on uutta.

Ehdotus sisältää myös sellaisia säännöksiä, jotka vaativat kansallista täytäntöönpanoa. Niiltä osin, kun ehdotus sisältää uusia tehtäviä viranomaisille, tulee niistä säätää laissa. Näitä ovat esimerkiksi markkinavalvontatehtävät ja arviointilaitosten valvonta. Myös arviointilaitosten toiminnasta tulee säätää, sillä kyse on julkisen hallintotehtävän siirtämisestä yksityiselle toimijalle. Lisäksi seuraamuksia koskevat ehdotukset tulevat vaatimaan kansallista sääntelyä. Lisäksi ehdotettuun sääntelyyn voi sisältyä myös muita seikkoja, joiden täytäntöönpano voi edellyttää kansallista sääntelyä.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 10 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta muun muassa sopimatonta menettelyä elinkeinotoiminnassa, kilpailun edistämistä ja kuluttajansuojaa koskevissa asioissa. Ehdotuksen horisontaalisuudesta johtuen se sivuaa kuitenkin sellaisia asioita, jotka kuuluvat myös maakunnan lainsäädäntövaltaan johtuen siitä, että esimerkiksi tietojärjestelmiä käytetään osana kyseisiä toimintoja ja ehdotuksen turvallisuutta koskevat vaatimukset koskevat siten myös näitä järjestelmiä. Ehdotus on merkityksellinen siten itsehallintolain 18 §:n 12–14 ja 20–24 kohtien perusteella.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksen täytäntöönpanolle tulee olemaan budjettivaikutuksia. Ehdotuksen myötä joudutaan perustamaan uusi markkinavalvontatoiminto, mikä tulee lisäämään viranomaisten kustannuksia. Tarkempaa arviota kustannuksista ei ole vielä tehty, mutta budjettivaikutusten voidaan arvioida olevan vähäistä suurempia ottaen huomioon sääntelyn soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden laaja määrä. Ehdotus sisältää nimenomaisen velvoitteen huolehtia markkinavalvontaviranomaisten resursseista.

Toinen viranomaisten toimintaan vaikuttava seikka olisi ilmoitettujen laitosten hakemuksien käsittelystä ja valvonnasta vastaavan viranomaisen tehtävä. On todennäköistä, että ehdotus aiheuttaa kasvavan tarpeen arviointilaitoksille, jolloin se edellyttää myös vastaavalla tavalla viranomaisresurssien vahvistamista niin määrällisesti kuin osaamisen osalta.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Neuvottelujen alkuvaiheessa on havaittu, että ehdotus sisältää paljon liittymäkohtia muihin neuvoteltavana oleviin säädöksiin sekä jo voimassa oleviin säädöksiin, mikä tekee lainsäädäntökokonaisuudesta haastavan. Toistaiseksi ehdotuksella on neuvostossa laaja kannatus ja sen tavoitteita kannatetaan. Merkittäviä jakolinjoja ei ole muodostunut.

Asiakirjat

COM(2022)0454
Puheenjohtajamaan edistymisraportti (14477/22)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Erityisasiantuntija Outi Slant, liikenne- ja viestintäministeriö, +358 295 342 094
Erityisasiantuntija Veikko Vauhkonen, liikenne- ja viestintäministeriö, +358 295 342 168

VAHVA-tunnus

EU/1203/2022
Napsauta tähän ja kirjoita kukin tunnus omalle rivilleen

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Opetus- ja kulttuuriministeriö Perusmuistio EU/376/2022-OKM-5

Karlsson Ulla-Jill 22.11.2022

Digitaaliset taidot digitaaliselle vuosikymmenelle; politiikkakeskustelu

Kokous Liikenne- ja televiestintäneuvosto 5.-6.12.2022

Eduskuntatunnus

-

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Televiestintäneuvostossa 6.12.2022 käydään periaatekeskustelu digitaalisista taidoista puheenjohtajamaan laatiman tausta-asiakirjan pohjalta.

Suomen kanta

Suomi on pitänyt tärkeänä edistää digitaalisia perustaitoja ja digitaalista osaamista läpi koko yhteiskunnan ja ihmisen elinkaaren. Erityistä huomioita tulee kiinnittää kansalaisiin, joiden digitaaliset valmiudet ovat muita heikommat. Suomi katsoo, että jatkuvan oppimisen edistäminen on tärkeää, ja koulutukseen ja osaamisen kehittämiseen tulee investoida. (E 115/2021 vp)

Digitalisoituvan yhteiskunnan ymmärtäminen, kehittäminen ja siinä toimiminen edellyttää digitaalisen sivistyksen vahvistamista. Digitaalinen sivistys edellyttää tietoja ja osaamista, osallistumismahdollisuuksia sekä valmiuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään luovilla tavoilla ja turvallisesti digimaailmassa. Suomi on pitänyt tärkeänä, että jokaisella on valmiudet digimaailmassa toimimiseen ja keskinäinen kunnioitus ja luottamus ovat korkealla tasolla. (Valtioneuvoston selonteko Suomen digitaalisesta kompassista, VNS 10/2022 vp)

Suomi on korostanut, että huippuosaajien lisäksi tulee panostaa myös soveltavan ja hybridiosaamisen kehittämiseen, poikkitieteellisyyteen ja eri alojen osaamisten yhdistämiseen. Pk-yritysten edistyminen digitaalisten teknologioiden ja toimintamallien käytössä on merkittävästi hitaampaa kuin suurten yritysten. Suomi on pitänyt tärkeänä, että pienissä ja keskisuurissa yrityksissä tulee kiinnittää aikaisempaa enemmän huomiota digitalisaatio-osaamiseen. Tähän tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja ja yhteistyötä. Tarvitaan tutkintoon tähtäävää koulutusta sekä työelämälähtöisiä jatkuvan oppimisen ratkaisuja, joihin myös pk-sektorin yrityksillä on mahdollisuus osallistua. (Valtioneuvoston selonteko Suomen digitaalisesta kompassista, VNS 10/2022 vp)

Euroopan teknologinen kilpailukyky perustuu digitaaliselle kehitykselle, innovaatioille, osaamiselle ja toimiville sisämarkkinoille. Tarvitaan vahvempia osaamiskeskittymiä ja TKI-infrastruktuureja, jotka houkuttelevat kansainvälisiä yhteistyökumppaneita ja investointeja sekä ruokkivat korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä. Suomi korostaa, että digitaalista siirtymää tulee edistää kokonaisvaltaisilla investoinneilla digitaalisen siirtymän mahdollistavaan innovatiiviseen teknologiaan ja osaamiseen. Digitaalisuuden ja datan hallinnan systemaattinen kehittäminen ovat perusedellytyksiä myös yhteiskunnan vähähiilisyystavoitteessa (ns. kaksoissiirtymä). Digitaalista murrosta ja siihen vastaavia keskeisiä toimia on tarkasteltava yhteiskunnan läpileikkaavana, integroituna kokonaisuutena ja Euroopan teollisuuden keskeisenä kilpailukykytekijänä sekä myös väestön hyvinvoinnin perustekijänä. (E 115/2021 vp)

Suomi on korostanut, että ICT-alan osaamistavoitetta tulisi tarkastella laajasti digiosaamisena ja ottaa huomion, että Euroopassa on huutava pula huippuosaajista esim. datatalouden ja tekoälyn osalta. Lisäksi on tarpeen huomioida tarve lisätä osaamista laajasti työelämässä kuten sote-alalla tai eri asiantuntijatehtävissä. Pk-yritysten osaamistarpeiden kehittämisessä tulee keskittyä sekä perustaitojen takaamiseen, että huippuosaamiseen ja liiketoiminnan uudistamiseen. (E 115/2021 vp)

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajamaan taustamuistiossa todetaan, että näyttää siltä, että kaikki eurooppalaiset eivät ole täysin luottavaisia kykyihinsä toimia verkossa ja käyttää digitaalisia laitteita. Uusimman Digitaalitalouden ja -yhteiskunnan indeksin (DESI) mukaan vain 54 prosentilla Euroopan aikuisväestöstä on digitaaliset perustaidot. On tärkeää varmistaa, että emme jätä ketään ilman oikeutta digitaalisiin taitoihin.

Äskettäin hyväksytyssä Polku digitaaliselle vuosikymmenelle -toimintaohjelmassa asetetaan kunnianhimoisia digitalisaatioon liittyviä tavoitteita: vähintään 80 prosentilla kaikista aikuisista on digitaalinen perustason taidot vuoteen 2030 mennessä ja 20 miljoonaa tieto- ja viestintätekniikan asiantuntijaa työskentelee EU:ssa.

Komission digitaalista koulutusta ja taitoja koskeva jäsennelty vuoropuhelu jäsenvaltioiden kanssa, valmisteilla olevat kaksi ehdotusta neuvoston suositukseksi (yksi onnistuneen digitaalisen koulutuksen mahdollistavista tekijöistä ja yksi digitaitojen koulutuksesta) sekä jäsenvaltioiden laatimat strategiset digitaalisen vuosikymmenen etenemissuunnitelmat edistävät vuoden 2030 digitaalisia tavoitteita, myös digitaalisia taitoja koskevia tavoitteita. Osaamisen teemavuosi 2023 sekä komission vuoden 2023 työohjelmaan sisältyvät kyberturvallisuuteen liittyvät toimet edistävät myös asiaa. Päätöslauselma Euroopan koulutusyhteistyön strategisesta kehyksestä asettaa tavoitteita ja edellyttää toimia, joilla EU:ssa vähennetään kahdeksannella luokalla olevien oppilaiden alisuoriutumista digitalisissa taidoissa alle 15 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä.

Eurooppa tarvitsee noin 200 000 kyberturvallisuusasiantuntijaa. Rakennemuutoksista johtuvan IT-osaajapulan lisäksi on olemassa sukupuolten välinen kuilu: vain yksi viidestä tieto- ja viestintätekniikan asiantuntijasta ja tieto- ja viestintätekniikan tutkinnon suorittaneista ovat naisia. On myös erittäin tärkeää tukea eri alojen asiantuntijoiden digitaalista osaamista, esimerkiksi lääkäreitä ja maanviljelijöitä. Viimeaikainen tutkimus on osoittanut, että digitaalisten taitojen kysyntä on kasvanut muilla kuin teknisillä teollisuudenaloilla. Uudet kehittyvät digitaaliteknologiat ovat avainasemassa ammattilaisten taitojen kehittämisen ja koulutuksen mahdollistamisessa. Tältä osin, opettajien ja kouluttajien digitaalisten taitojen taso ja heidän kykynsä käyttää uusia teknologioita, ovat olennaisia oppimistulosten vaikuttavuuden näkökulmasta.

Digitaaliselle vuosikymmenelle asetettujen tavoitteiden saavuttamista tuetaan RRF- ja ESR-rahoituksilla, erilaisten ohjelmien kautta (Digital Europe, Horizon Europe and Erasmus+) sekä muiden tukitoimien avulla (Pact for Skills partnership in the digital ecosystem, Digital Skills & Jobs Platform, EU Code Week and the Digital Education Hackathon) sekä jäsenvaltioiden toimien avulla.

Komissio on myös käynnistänyt useita aloitteita Ukrainan tukemiseksi sodan aikana, kuten Ukrainan uusi koulu (NUS), hub8, EUTech4Ukraine Futurium Community sekä allekirjoittanut syyskuussa 2022 sopimuksen Ukrainan liittämisestä Digital Europe - ohjelmaan. Nämä aloitteet täydentävät muita käynnissä olevia merkittäviä toimia digitaalisten taitojen alalla, kuten hiljattain käynnistetty pilottihanke, jonka tavoitteena on tarjota 60.000 ukrainalaiselle korkealaatuista ja ilmaista ICT-koulutusta.

Jäsenvaltiot ovat itse toteuttaneet onnistuneita aloitteita ja politiikkoja digitaalisten taitojen kehittämiseksi ja kouluttaneet kansalaisia menestymään digitaalisella aikakaudella. Suomi esimerkiksi lanseerasi EU-puheenjohtajuuskaudellaan 2019 Elements of AI -tekoälyverkkokurssin, joka on saatavilla kaikilla EU-kielillä. Kokemusten ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa ja jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä arvostetaan. Yksityisellä sektorilla ja kansalaisjärjestöillä on myös tärkeä rooli yksilöiden ja yritysten kouluttamisessa ja uudelleenkouluttamisessa. Julkisen ja yksityisen sektorin välinen yhteistyö on tärkeää digitaalisten taitojen edistämisessä digitaalisen vuosikymmenen tavoitteiden saavuttamisen näkökulmasta.

Kun otetaan huomioon tarve tehostaa toimiamme sen varmistamiseksi, että tarvittavat taidot ovat käytettävissä digitaalisessa muutoksessa, puheenjohtajan tausta-asiakirjassa ministereitä pyydetään keskustelemaan seuraavista kysymyksistä:

1. Kun otetaan huomioon perustaitojen keskeinen merkitys työssä oleville, mitä ammattitaitoa lisääviä toimia tulisi suunnitella? Mitkä ammattitaitoa parantavat toimenpiteet voisivat olla erityisen hyödyllisiä pk-yrityksille?

2. Miten voimme yhdistää voimamme hyödyntääksemme jäsenvaltioissa havaittuja parhaita käytäntöjä ja hyviä kokemuksia ja lisätä tieto - ja viestintätekniikan asiantuntijoiden ja eri alojen kehittynyttä digiosaamista omaavien asiantuntijoiden määrää? Mitä toimia voitaisiin toteuttaa keskeisten teollisuusekosysteemien tukemiseksi ja erityisesti digitaalisten osaajien houkuttelemiseksi pk-yrityksiin?

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

MINVA-paketti:
EU19-viestintäjaoston kirjallinen käsittely 24-25.11.2022
EU30 -koulutusjaoston kirjallinen menettely 24-25.11.2022

EU-ministerivaliokunnan kirjallinen menettely 1.–2.12.2022

Eduskuntakäsittely

MINVA-paketti:
Suuri valiokunta 2.12.2022

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

Puheenjohtajan tausta-asiakirja 14774/22

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Karlsson Ulla-Jill, OKM, puh. 0295 330 141
Hanhike Tiina, TEM,
Mäntyniemi Maaria, LVM,

VAHVA-tunnus

EU/376/2022

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet